

НИЙТЭЭР ТЭМДЭГЛЭХ БАЯРЫН БОЛОН ТЭМДЭГЛЭЛТ ӨДРҮҮДИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Нэг. Хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

Монгол Улс нь нүүдлийн соёл иргэншлийн олон мянган жилийн уламжлал, түүхэн залгамж чанарыг хадгалж ирсэн, биет болон биет бус соёлын өвөөр баялаг орон билээ. Монголчуудын ахуй амьдрал, зан заншил, ертөнцийг үзэх үзэл, гоо зүйн сэтгэлгээ нь байгальтай зохицон орших, мал аж ахуйд тулгуурласан нүүдлийн соёлтой нягт уялдаатай хөгжиж ирсэн түүхэн онцлогтой. Энэхүү соёл иргэншлийн салшгүй бүрэлдэхүүн хэсэг нь монгол тэмээ болон морин хуур бөгөөд эдгээр нь зөвхөн ахуйн хэрэглээний зүйл төдий бус, харин үндэстний оюуны болон соёлын дархлааг илэрхийлэгч бэлгэдэл юм.

Монгол тэмээ нь говь, цөлийн бүс нутгийн хатуу ширүүн уур амьсгалд дасан зохицсон, монголчуудын уламжлалт мал аж ахуйн тулгуурын нэг бөгөөд тээвэр, хүнс, ахуй хэрэглээ, эдийн засгийн амьдралд чухал үүрэг гүйцэтгэсээр ирсэн. Тэмээ нь нүүдэлчдийн тэсвэр хатуужил, тэвчээр, байгальтай зохицон амьдрах ухааны бэлгэдэл болж, монгол ахуй, аман зохиол, дуу хуур, зан үйлд гүн гүнзгий шингэсэн байдаг.

Харин морин хуур нь монголчуудын сэтгэлгээ, гоо зүй, дотоод ертөнцийн илэрхийлэл болсон хосгүй хөгжмийн зэмсэг бөгөөд ардын урлаг, туульс, магтаал, уртын дуу, язгуур урлагийн салшгүй хэсэг болсоор ирсэн. Морин хуур нь ЮНЕСКО-гийн Хүн төрөлхтний соёлын биет бус өвийн төлөөллийн жагсаалтад бүртгэгдсэн нь түүний дэлхийн хэмжээний үнэ цэнийг баталгаажуулсан үйл явдал болсон. Түүнчлэн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар “Үндэсний хөгжмийн зэмсэг” хэмээн албан ёсоор баталгаажсан нь төрийн бодлогын түвшинд онцгой ач холбогдол өгч буйг илтгэнэ.

Гэсэн хэдий ч эдгээр соёлын үнэт өвийг улс орон даяар жил бүр тогтмол, системтэйгээр онцлон тэмдэглэх, олон нийтэд сурталчлан таниулах, боловсрол, соён гэгээрэл, соёлын бодлоготой уялдуулах эрх зүйн тусгай зохицуулалт одоогийн байдлаар хангалттай бүрдээгүй байна. Урьдчилсан тандан судалгаагаар соёлын өвийг хамгаалах, сурталчлах үйл ажиллагаа нь салангид, төсөл хөтөлбөрийн шинжтэй явагдаж байгаа бөгөөд тогтмол, нийт үндэсний хэмжээнд нэгдсэн зохион байгуулалт дутмаг байгаа нь тогтоогдсон.

Хотжилт, даяаршил, мэдээллийн урсгалын хурдацтай өөрчлөлтийн нөлөөгөөр уламжлалт соёлын өвийн дамжуулалт сулрах, залуу үед соёлын дархлаа буурах, үндэсний үнэт зүйлсийн талаарх ойлголт бүдгэрэх хандлага ажиглагдаж байна. Ийм нөхцөлд соёлын өвийг хамгаалах, хадгалах, түгээн дэлгэрүүлэх, хойч үед уламжлуулах бодлогын механизмыг эрх зүйн түвшинд бэхжүүлэх шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байна.

Иймд энэхүү хуулийн төслийг боловсруулснаар монгол тэмээ, морин хуурын түүх, соёлын үнэ цэнийг төрийн бодлогын түвшинд баталгаажуулж, тэдгээрийг алдаршуулах, олон нийтэд таниулах, боловсролын агуулгад тусгах, соёлын бодлоготой уялдуулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэхэд чиглэж байна.

Хоёр. Хуулийн төслийн зорилго, зохицуулалтын агуулга

Энэхүү хуулийн төслийн гол зорилго нь монголчуудын уламжлалт соёлын бэлгэдэл болсон монгол тэмээ, морин хуурын үнэ цэнийг нийт үндэсний хэмжээнд онцлон тэмдэглэх, соёлын өвийн талаарх олон нийтийн мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх, үндэсний бахархлыг төлөвшүүлэхэд оршино.

Хуулийн төслөөр жил бүрийн 1 дүгээр сарын 24-ний өдрийг “Монгол тэмээний өдөр”, 6 дугаар сарын 7-ны өдрийг “Морин хуурын өдөр” болгон тогтоож, тэдгээрийг нийтээр тэмдэглэх тэмдэглэлт өдрүүдийн ангилалд хамруулахаар тусгаж байна.

Дээрх өдрүүдийг хуульчлан тогтоосноор төрийн болон орон нутгийн байгууллагууд, боловсрол, соёлын байгууллагууд, иргэний нийгмийн байгууллагууд, хувийн хэвшлийн оролцоотойгоор жил бүр нэгдсэн зохион байгуулалттайгаар соёлын арга хэмжээ, уралдаан тэмцээн, сургалт, хэлэлцүүлэг, үзэсгэлэн, фестиваль, эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулах эрх зүйн үндэс бүрдэнэ.

Мөн соёлын өвийг хамгаалах асуудлыг салбар хоорондын бодлоготой уялдуулах, боловсролын хөтөлбөрт агуулгын хувьд тусгах, хүүхэд, залуучуудад үндэсний үнэт зүйлсийг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн бодлогын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх боломж нэмэгдэнэ.

Гурав. Хуулийн төслийн нийгэм, эдийн засаг, соёлын үр нөлөө

Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилсан тандан судлахад энэхүү хуулийн төсөл нь хүний эрх, нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй гэж дүгнэсэн. Харин дараах эерэг үр нөлөө давамгайлах нь тогтоогдсон.

Нэгдүгээрт, иргэдийн соёлын амьдралд оролцох эрхийн хэрэгжилт нэмэгдэж, соёлын эрхийг хангах төрийн бодлогын бодит илэрхийлэл болно.

Хоёрдугаарт, үндэсний бахархал, эх оронч үзэл, соёлын дархлаа бэхжиж, нийгмийн эв нэгдэлд эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Гуравдугаарт, соёлын арга хэмжээ, наадам, сургалт, үзэсгэлэн, фестиваль, аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн, уламжлалт урлаг, гар урлал, брэнд бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл идэвхжиж, орон нутгийн эдийн засгийн эргэлт нэмэгдэх боломж бүрдэнэ.

Дөрөвдүгээрт, соёлд суурилсан тогтвортой хөгжлийн бодлогыг дэмжих, бүтээлч үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, соёлын аялал жуулчлалыг төрөлжүүлэхэд бодит хувь нэмэр оруулна.

Түүнчлэн уг зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд шинэ байгууллага байгуулах, бүтэц орон тоо нэмэгдүүлэх, улсын төсөвт их хэмжээний нэмэлт дарамт үүсгэх

шаардлагагүй бөгөөд холбогдох салбарын яам, агентлагуудын батлагдсан бодлого, хөтөлбөр, төлөвлөгөөний хүрээнд хэрэгжүүлэх боломжтой гэж үзэж байна.

Дөрөв. Олон улсын туршлага, бодлогын чиг хандлага

Олон улсын туршлагаас харахад үндэсний соёлын бэлгэдэл, уламжлалт хөгжмийн зэмсэг, ахуй, аж ахуйн онцлогийг илэрхийлсэн өдрүүдийг хуульчлан тогтоож, тогтмол тэмдэглэн өнгөрүүлэх нь соёлын бодлогын үр нөлөөтэй хэрэгсэл болдог нь нотлогдсон. Ийм зохицуулалт нь соёлын өвийг хамгаалах, олон нийтэд таниулах, үндэсний брэндийг олон улсад сурталчлахад чухал ач холбогдолтой байдаг.

Энэхүү хандлагатай уялдуулан “Монгол тэмээний өдөр”, “Морин хуурын өдөр”-ийг хуульчлан тогтоох нь олон улсын соёлын бодлогын чиг хандлагад нийцсэн, үндэсний онцлог, уламжлалд тулгуурласан, урт хугацааны стратегийн үр нөлөөтэй.

Дүгнэлт

Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай энэхүү хуулийн төсөл нь Монгол Улсын соёлын өвийг хамгаалах, хөгжүүлэх, алдаршуулах төрийн бодлогыг бэхжүүлэх, үндэсний үнэт зүйлсийг хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх эрх зүйн баталгааг хангах стратегийн ач холбогдолтой.